

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1918 kl. 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker dels ock två i samma ämne väckta motioner.

Närvarande: herrar Hammarström, Röing, Ollas Ericsson, Jakob Larsson, Lyckholm, Elof Ljunggren, Bäckström, frih. Fleming, Östberg, *) Wijk, Nilsson i Bonarp, Månsson i Hageström, *) Holmström, *) Jonsson i Hökhult, Rune Nilsson i Kristianstad *), Bergman, Forssman, Jönsson i Boa, och Hansson i Sölvesborg.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I särskilda inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet remitterade motioner, nämligen nr 49 i första kammaren av friherre *Fleming* och nr 135 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*, har yrkats, att riksdagen behagade besluta, att Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag må för socker avverkat vid någon av bolagets fabriker i Lidköping, Linköping och Mörbylånga åtnjuta en fortsatt skattelindring av 4 öre för kilo till fritt bruk utlämnat socker under en tid av fem år, räknat från den 1 januari 1919.

I sistnämnda motion har därjämte yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Konungen anhålla, det Kungl. Maj:t behagade vidtaga sådan åtgärd, att den ekonomiska förlust, som nämnda bolag åsamkats, därigenom att dess under krigsåren ökade produktionskostnader icke täckts av det av Kungl. Maj:t fastställda sockerpriset, må åt bolaget ersättas.

Sedermera har i en den 22 mars 1918 dagtecknad, jämväl till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 240, Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907
angående beskattning av socker.

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för varje kilogram. För det socker, som vid Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags råsockerfabriker i Östergötland och Västergötland samt på Öland tillverkas av betor, odlade annorstädes än i Skåne, Halland samt på Gottland, och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till 1921 års utgång med 12 öre för varje kilogram; ägande Kungl. Maj:t att meddela erforderliga kontrollföreskrifter.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej hönung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirap eller melass, i vilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent av torrsubstansens vikt.

Sockerhalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontrollstyrelsen på framställning av tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring av människor obrukbart (denaturerats), erlägges ej skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Beträffande vad som anförts till stöd för ifrågavarande framställningar tillåter utskottet sig att hänvisa till motionerna ävensom det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet.

Den gynnsammare ställning i beskattningshänseende, som från 1909 års ingång medgavs den mellansvenska sockerindustrien, har allt hittills fortvarit, och de nu föreliggande förslagen avse att för ytterligare några år tillförsäkra ifrågavarande industri förmånen av berörda undantagsställning.

Avsikten med skattelindringen för det socker, som tillverkades vid de mellansvenska sockerfabrikerna — d. v. s. fabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland, samtliga numera tillhöriga Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag — var ursprungligen dels att åt dessa företag, som visat sig i behov av ett särskilt stöd på grund av deras dittillsvarande korta verksamhetstid och den svårighet de därunder haft att draga sig fram, bereda en fastare ekonomisk grundval, innan de drabbades av full beskattning, dels också att stödja jordbruket i de landsdelar, där de ifrågavarande fabrikerna voro belägna.

Under tiden har skattelindringen för de mellansvenska fabrikerna åtnjutits efter något olika grunder. Sålunda utgick under åren 1909—1913 skatten med ett fixt belopp av 13 öre för kilogram socker, samtidigt därmed att för övriga fabriker viss förhöjning av skatten successivt trädde i kraft. Från 1914 års början — vid vilken tidpunkt den ifrågavarande undantagsställningen egentligen var avsedd att upphöra — kom formen för den skattelindring, som allt fortfarande förunnades den mellansvenska sockerindustrien, att bestämmas något annorlunda. Enligt beslut av 1913 års riksdag skulle nämligen skatt för det socker, som tillverkades vid de Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag tillhöriga råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland, och som utlämnades till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från bolaget tillhöriga raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, under tiden till 1918 års utgång utgå med 4 öre lägre belopp per kilogram än för annat socker, som utlämnades till fritt bruk inom landet, eller med 12 öre per kilogram.

Nu föreligga såväl i motionerna som i propositionen förslag om ytterligare utsträckning av tiden för denna skattelindring. Motionärerna framhålla, att de senare årens på världskriget beroende abnorma för-

hållanden omöjliggjort för bolaget att i behöflig utsträckning tillgodogöra sig den av 1913 års riksdag medgivna skattelindringen, likasom att, därest normala förhållanden rått, det med skattelindringen avsedda ändamålet — tillväxten av den mellansvenska sockerindustriens skattekraft — otvivelaktigt uppnåtts. Departementschefen för sin del ifrågasätter däremot, om en verklig bärkraftig sockerindustri kan skapas i mellersta Sverige genom några års fortsatt skattelindring. Det oaktat finner han fortsatt skattelindring under viss tid framåt tillräddig, men det för honom härutinnan avgörande skälet är, att under nu rådande förhållanden intet bör underlätas, som kan bidra till att under de närmaste åren uppehålla och främja den inhemska sockertillverkningen. Frågan om statsmakternas förhållande till den mellansvenska sockerindustrien bör emellertid efter hans mening upptagas till förnyad prövning, sedan normala förhållanden återinträtt.

I fråga om den sålunda såväl av motionärerna som av departementschefen ifrågasatta fortsatta skattelindringen, hava motionärerna föreslagit samma giltighetsperiod, som den, vilken riksdagen beviljade såväl år 1908 som år 1913, eller fem år. Departementchefen däremot har, i överensstämmelse med sin ovan angivna allmänna ståndpunkt till frågan om skattelindringen förklarat sig icke kunna förorda en så lång tidsperiod, och detta även av det skäl, att en utvidgning av Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags verksamhetsfält till det sydsvenska sockerdistriktet icke syntes vara utesluten. Departementschefen har därför uttalat sig för en ytterligare utsträckning av skattelindringen till allenast tre år.

Såsom av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet framgår, hava de av chefen för jordbruksdepartementet, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 oktober 1917, tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag angående skäligt pris på socker m. m. föreslagit, att då skattelindringen vore avsedd att utgöra vederlag för de ogynnsammare villkor, varunder den mellansvenska betodlingen bedreves, fortsatt skattelindring endast måtte avse socker, som tillverkats av betor, odlade annorstädes än i Skåne, Halland, Blekinge samt på Gottland. I likhet med de sakkunniga har departementschefen visserligen ansett, att den ifrågasatta lägre skattesatsen närmast bör komma det socker till godo, som vid de mellansvenska fabrikerna tillverkats av betor, odlade i mellersta Sverige, men då han inhämtat, att fabriken på Öland plägade förarbeta betor från östra Blekinge, har han funnit skäligt, att skattelindringen finge gälla även för det socker, som vid de mellansvenska fabrikerna tillverkades av i

Blekinge odlade betor, och har departementschefen uttalat sig för en jämkning av de sakkunnigas förslag i berörda syfte.

Utom den förmån i beskattningshänseende, som enligt vad nu anförts medgivits den mellansvenska sockerindustrien, har denna enligt beslut av nästlidet års riksdag för tiden 7 mars—31 oktober 1917 kommit i åtnjutande av en ytterligare särskild skattelindring med 2 öre utöver ovanberörda för hela året gällande skattelindring av 4 öre per kilogram socker. Härmed avsågs att bereda viss gottgörelse för ökade tillverkningskostnader, något som ansågs skäligt, enär genom statens åtgärd att åsätta socker maximipris ifrågavarande industriella företag berövats möjligheten att medelst höjning av prisen å sina fabrikat förskaffa sig ersättning för berörda av krisförhållandena förorsakade ökade utgifter. Den mellansvenska sockerindustrien hade nämligen icke i likhet med den sydsvenska haft tillfälle att skaffa sig gottgörelse härför genom sirapstillverkning. Av enahanda hänsyn har vidare innevarande riksdag beviljat ett anslag av 530,000 kronor såsom bidrag till täckande av utav kristiden föranledd förlust vid Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags rörelse under produktionsåret 1917—18.

I likhet med departementschefen och motionärerna och på av dem anförda skäl anser jämväl utskottet en utsträckning under ytterligare någon tid av den skattelindring, som nu åtnjutes för den mellansvenska sockerindustriens tillverkningar, böra medgivas, och finner i avseende å denna nya skattelindringsperiods utsträckning utskottet med hänsyn till vad departementschefen anfört den kungl. propositionen i denna del vara att föredraga framför motionärernas förslag. Ej heller i övrigt har utskottet haft något att erinra emot förevarande proposition utom i ett avseende, nämligen beträffande den avvikelse från ovannämnda sakkunnigas förslag, som propositionen innehåller, då enligt denna den lägre skattesatsen skulle tillämpas även för socker, som vid de mellansvenska fabrikena tillverkades av betor från Blekinge. Utskottet anser tillräckliga skäl till detta särskilda undantag så mycket mindre föreligga, som inom Blekinge finnes en råsockerfabrik, Svenska sockerfabriksaktiebolagets fabrik i Karlshamn, vilken utan svårighet lär kunna förarbeta alla de betor, som inom provinsen odlas. I denna del anser utskottet därför, att förordningen bör avfattas i enlighet med de sakkunnigas förslag.

Beträffande den i herr Anderssons i Knäppinge m. fl. motion berörda frågan om ersättning till Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag för den ekonomiska förlust, som bolaget åsamkats därigenom, att dess under krigsåren ökade produktionskostnader icke täckts av det av

*Utskottets
yttrande.*

Kungl. Maj:t fastställda sockerpriset, har, såsom av det ovan sagda framgår, riksdagen redan vid två särskilda tillfällen — ena gången efter det ifrågavarande motion hade väckts — beviljat särskilda förmåner till täckande av ifrågavarande förlust; och torde med hänsyn till berörda förhållande grunden för motionärens framställning i denna del kunna anses hava förfallit.

Med åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 240, samt i ärendet väckta motioner måtte antaga följande förslag till

Förordning

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för varje kilogram. För det socker, som vid Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags råsockerfabriker i Östergötland och Västergötland samt på Öland tillverkas av betor, odlade annorstädes än i Skåne, Halland och Blekinge samt på Gottland, och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till 1921 års utgång med 12 öre för varje kilogram; ägande Kungl. Maj:t att meddela erforderliga kontrollföreskrifter.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirap eller melass, i vilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent av torrs substansens vikt.

Sockethalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontrollstyrelsen på framställning av tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring av människor obrukbart (denaturerats), erlägges ej skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

2) att friherre *Flemings* motion, I: 49, samt herr *Anderssons* i Knäppinge *m. fl.* motion, II: 135, den senare motionen i vad den sammanfaller med den förra, måtte anses besvarade genom vad under 1) härovan hemställts; samt

3) att herr *Anderssons* i Knäppinge *m. fl.* motion, II: 135, i övrigt ej må föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Stockholm den 25 april 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.

Reservation:

av friherre *Fleming*, som, med instämmande av herr *Lyckholm*, anför:

Avsikten med såväl de sakkunnigas förslag som ock finansministerns framställning har utan tvivel varit att Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, såsom ersättning för att bolaget »så gott som helt och hållit betagits möjligheten» att utnyttja den skattelindring, som medgivits för tiden 1913—1918, skulle, såsom en gärd av rättvisa och billighet, på nytt sättas i tillfälle att åtnjuta *samma* förmån av skattelindring. De sakkunniga torde med sitt förslag, att från skattelindringen borde undantagas socker som framställts av betor odlade inom vissa delar av Sverige, icke hava avsett att undantaga några områden där betor hittills odlats för det mellansvenska bolaget, och att finansministern icke hyst sådan avsikt framgår med all tydlighet av hans uttalande å sid. 11 på grund

varav han från skattelindring icke velat undantaga socker tillverkat av betor från Blekinge.

Då sålunda avsikten med förslaget varit, att bolaget fortfarande skulle beredas skattelindring för socker tillverkat av betor från sådana områden där betodling genom bolagets försorg kommit till stånd, men att om bolaget komme att *utvidga* sin verksamhet i de sydliga för betodling mera gynnsamma provinserna, skattelindring för socker av där odlade betor icke skulle åtnjutas, bör på av finansministern anförda grunder skattelindring få åtnjutas även för socker tillverkat av betor odlade på Gottland.

Fabriken på Öland har nämligen förarbetat betor från såväl östra Blekinge som från vissa trakter på Gottland, vilka på grund av transportsvårigheter ligga mindre lämpligt för fabriken vid Roma.

Enligt uppgifter från bolaget har odlingen på Gottland och i Blekinge varit störst år 1912 med respektive 251 och 113 tunnland, men för i år lära hittills vara tecknade endast respektive 63 och 22 tunnland.

Då såsom finansministern framhållit under nu rådande förhållanden intet bör underlåtas, som kan bidra till att uppehålla och befrämja den inhemska sockertillverkningen, torde icke heller åtgärder som direkt kunna verka till minskning av betarealen kunna anses som lämpliga, och jag har därför inom utskottet yrkat på att skattelindring skulle få åtnjutas för socker tillverkat av betor, förutom från de i propositionen föreslagna trakterna, även från Gottland, samt att utskottet alltså bort föreslå riksdagen:

att godkänna den föreslagna förordningen med den ändring, att i sjätte raden orden — — — »Skåne, Halland samt på Gottland och utlämnas» — — —, utbytes mot — — — »Skåne och Halland, samt utlämnas» — — —